

Stichting behoud Lutherse Kerk Hoorn

**Informatiebulletin no. 44
juni 2015**

Beschermheer:

dr. G.O. van Veldhuizen
burgemeester van
Hoorn

Secretariaat:

Boerewagen 44
1625 HB Hoorn
Tel. 0229 - 233540

Bankrelatie:

NL57ABNA083.67.42.680

LODEWIJK XV-STIJL

door: Judith de Jong, wethouder Erfgoed en monumenten

De Lutherse kerk is een van de fraaiste voorbeelden in Hoorn van de uit Frankrijk overgewaaide Lodewijk XV-stijl. Een andere naam hiervoor is Rococo, afgeleid van het Franse 'rocaille', een asymmetrisch schelpmotief dat bij deze stijl veel voorkomt. Ook bij de Lutherse kerk zijn rocailles te vinden, direct boven de ingang al twee. In ons land bedachten tijdgenoten een Hollandse naam voor deze uitbundige stijl met zijn vele krullen; heel toepasselijk werd het 'de Nieuwe Zwier'.

Wie het exterieur van de in 1768-'69 gebouwde Lutherse kerk bekijkt, ziet die zwier direct terug: geen saaie vlakke gevel, maar een terugliggende gevel die links en rechts naar buiten uitzwenkt. Dit in- en uitzwenkende profiel keert terug in de prachtige kroonlijst, die boven de middenpartij ook nog boogvormig verhoogd is. Kan het zwieriger? Jazeker, daarvoor moeten we naar binnen. Hier zijn juweeltjes van sierlijk gekruld houtsnijwerk te vinden, waarbij de mahoniehouten preekstoel met zijn fraai gesneden trapeuning zonder meer de kroon spant. Verder komen we talloze sierlijke krullen tegen in onder meer het doophek, het houtsnijwerk ter weerszijden van het fraaie orgel en het rijk versierde uurwerk, dat bij de plaatsing van het orgel in 1773 verhuisde naar de huidige plek boven de herenbank.

Ook toen de frivole Nieuwe Zwier al lang uit de mode was, bleven de Hoornse Lutheranen het interieur van hun kerk koesteren, tot op de dag van vandaag. Misschien Hollandse zuinigheid, maar waarschijnlijk vooral uit respect voor het ongelofelijke vakmanschap van de voorvaderen.

Dat de Lutherse kerk er na bijna 250 jaar niet alleen van binnen maar ook van buiten nog zo mooi bij staat, is voor een belangrijk deel te danken aan de inzet van uw stichting die zich al vele jaren vol enthousiasme en belangeloos inzet voor het behoud. Daar zijn wij als gemeente bijzonder blij mee en erkentelijk voor. We ondersteunen uw werk dan ook graag via de Stimuleringsregeling Restauraties Monumenten en door het bieden van ondersteunende faciliteiten, zoals het Platform Religieus Erfgoed en advies en voorlichting door het gemeentelijk bureau Erfgoed. Een mooie traditie die ik, ook in tijden van bezuinigingen, graag wil voortzetten. Namens het college wens ik uw stichting voor de komende jaren veel succes met de instandhouding van de prachtige Lutherse kerk, een parel in onze mooie binnenstad.

HET ORGEL ALS UNIEK EN KOSTBAAR HISTORISCH BEZIT VAN DE KERK EN STAD

door: Rieuwert Blok

In een Lutherse kerkdienst is muziek niet ondergeschikt aan het gesproken woord, maar is daaraan gelijkwaardig. Zo is niet alleen het zingen van liederen maar ook het uitvoeren en het beluisteren van composities een essentieel onderdeel van het geheel. Vandaar ook de cultuurhistorische betekenis van het orgel en de fraaie vormgeving van het uit 1773 daterende instrument met aan de onderzijde van het front een in wit uitgevoerde houtsculptuur met bloem- en bladmotieven, terwijl kariatiden – vrouwenfiguren – de twee zijtorens dragen.

In deze lichte ornamentiek is, evenals in de pasteltinten in het interieur van de kerk, daterend uit 1769, de achttiende - eeuwse Rococo-stijl te herkennen. In het midden hiervan een donkere cartouche met o.a. de tekst dat het instrument is geschonken door Hendrik Taddel te Amsterdam, een kleinzoon van Simon Taddel die van 1661 tot 1684 predikant van de Lutherse gemeente is geweest. Deze Hendrik Taddel was wijnkoopman in Amsterdam.

● Symboliek

Hoog in de ruimte van de kerk staat op de middentoren van de orgelkast een afbeelding van een harp spelende koning David, als zinnebeeld van de muziek maar ook als dichter van bijbelse psalmteksten. Aan weerszijden bazuinspelende figuren die tevens een vleugel als van een vogel boven een boek houden, figuren als christelijke boodschappers met elk aan hun zijde een zwaan. De zwaan of grote gans, als zinnebeeld van de kerkreformatie: Maarten Luther (zwaan) en zijn Tsjechische voorganger Johannes Hus (Tsjechische hus = gans).

● Orgelbouw

Aan orgelbouwer Pieter Müller in Amsterdam is de opdracht gegeven om het orgel voor de in 1769 gebouwde kerk te vervaardigen. In de werkplaats van zijn vader Christian Müller, die het internationaal befaamde orgel in de Grote Kerk in Haarlem heeft gemaakt, heeft hij het vak geleerd: de vaardigheid om metalen als lood en tin in een juiste verhouding met elkaar te versmelten waardoor het klankkarakter van het instrument wordt bepaald. Zo ook het vakmanschap voor het maken van de houten windladen voor het geleiden van de orgelwind en waarop de pijpen in rijen zijn geplaatst van korte (hoge tonen) naar lange (lage tonen) pijpen. De pijpen van elk register hebben een speciale vorm (b.v. conisch) en bezitten een speciale klankkleur. De registerknoppen naast de klavieren staan in verbinding met deze rijen en maken zo verschillende klankcombinaties, "klankkleuren" mogelijk en verder onderdelen als de verbindingen tussen registers, klavieren en windladen. Dit alles gebaseerd op de

traditie van de Duitse orgelbouw die vader Christian Müller op zijn zoon Pieter heeft overgedragen. Aan de achterzijde van het instrument de fraaie vormgeving van de twee manualen (handklavieren): de toetsen met ivoorbeleg met roodgekleurde siergroefjes en een pedaal (voetklavier), de vierentwintig registerknoppen met schijfjes van parelmoer waarop in zwarte letters en cijfers de registernamen zijn aangebracht. Terzijde van het orgel is in een kast de windmachine en de balg voor de winddruk geplaatst.

● De restauratie

Sinds de bouw in 1773 is het orgel enige malen gerestaureerd en is de klank aan de "toenmalige smaak" aangepast waardoor de oorspronkelijke klankeigenschappen ten dele verloren zijn gegaan. Voor de restauratie in 2002 zijn alle pijpen en een groot aantal onderdelen naar de werkplaats van Flentrop Orgelbouw in Zaandam overgebracht en daar heeft restaurateur Jan Jongepier de twintig onderdelen van ieder orgelpijp nauwkeurig opgemeten en heeft hij de resultaten hiervan in een honderd pagina's tellend rapport vastgelegd. Aan de hand hiervan hebben de medewerkers van Flentrop Orgelbouw de originele klank van Pieter Müller weer aan het instrument teruggegeven.

Het schildersbedrijf Polman heeft de verflagen van de buitenzijde van de orgelkas laten analyseren om zo de originele kleuren weer te kunnen terugbrengen.

● Het resultaat

Na een restauratieperiode van twee jaar is het orgel op zaterdagavond 14 december 2002 met een bijzonder concert opnieuw in gebruik genomen en heeft men met bewondering de zeer fraaie klank kunnen beluisteren en de verfijnde kleurnuanceringen van de orgelkas kunnen bekijken.

De muziek die gedachten en gevoelens op de luisteraar kan overdragen, kan dankzij het herstelde instrument weer volledig tot haar recht komen. Zo is dit orgel zowel voor kerkdiensten als voor concerten tot een uniek en kostbaar bezit van kerk en stad geworden.

WEBSITE STICHTING BEHOUD LUTHERSE KERK HOORN

door: Irene Laan

Enige malen bereikte mij de vraag of onze Stichting over een website beschikt. Het antwoord luidt: ja. Sterker nog in verband met onze ANBI-status is de Stichting verplicht over een website te beschikken. Het adres van de website is: www.transparante-anbi.nl. Op deze site moet op het tabblad: zoek ANBI, het woord lutherse worden ingevuld en op die manier kom je bij de info van de Stichting Behoud Lutherse Kerk Hoorn.

VAN DE PENNINGMEESTER *door: John Lamers, penningmeester*

Bijgaand het financieel jaarverslag over het boekjaar 2014. Het accountantskantoor Finan-Plus in Hoorn heeft de boeken gecontroleerd en in orde bevonden. Ook dit jaar werd een positief resultaat behaald. Het voordelig saldo bedroeg € 7.826. Dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve voor onderhoud kerk, orgel en interieur. Ook het afgelopen jaar werd het gebouw geïnspecteerd door Monumentenwacht Noord-Holland. Zij hebben enkele kleine gebreken geconstateerd die inmiddels verholpen zijn. Voor dit jaar zullen herstelwerkzaamheden worden uitgevoerd aan diverse onderdelen van het aanwezige koper- en zinkwerk. Dit op pre-

ventieve basis. De tekst boven de hoofdingang aan de Ramen bladdert af en is bijna onleesbaar geworden. Ook dit zal hersteld worden. Het schilderwerk verkeert in goede staat. Het afgelopen jaar werd aan de Zuidzijde het nodige onder handen genomen. Ook de achterzijde kreeg een opknapbeurt. Aan de voorzijde van het pand heeft de jeugd met een katapult een aantal ruitjes vernield. De schilder heeft de kapotte exemplaren inmiddels vervangen.

Kortom het gebouw verkeert in goede staat al blijft waakzaamheid geboden. Op termijn zal het blauwe pannendak vervangen moeten worden.

JAARREKENING 2014 STICHTING BEHOUD LUTHERSE KERK HOORN

Balans per 31 december 2014

ACTIVA

ABN Amro 83.67.42.680	3.545,95
ABN Amro 64.1453.167	1.471,34
ABN Amro 64.14.53.183	518,06
Rabo 32.97.68.336	101,08
Rabo spaarrekening 10.17.75.46.08	74.155,88
ABN Amro flexibel deposito	88.013,80
Spaarrekening ASN 88.00.18.39.64	83.491,53
Totaal	251.297,64

PASSIVA

Onderhoudsreserve	
kerk, orgel, interieur	251.297,64
Totaal	251.297,64

Verlies- en winstrekening 2014

UITGAVEN

Contributies	42,50
Drukkosten informatiebulletin	240,00
Groot onderhoud kerk	8.944,10
Onderhoud orgel	523,93
Administratiekosten bank	402,61
Architectskosten	632,98
Kosten website	30,00
Diverse uitgaven	0,00
Batig saldo	7.825,83
Totaal	18.641,95

ONTVANGSTEN

Acties	272,40
Donaties/giften	6.940,50
Bijdragen instellingen	0,00
Bijdrage Ev. Lutherse Gemeente	3.000,00
Subsidie onderhoud orgel	0,00
Subsidie onderhoud kerk	6.225,10
Rente	2.203,95
Diverse ontvangsten	0,00
Totaal	18.641,95

OPEN MONUMENTENDAG 2015

Dit jaar op zaterdag 12 september a.s tussen 11.00 en 16.00 uur. Het thema van de Open Monumentendag: Kunst & Ambacht. Aan beide onderwerpen hopen we aandacht besteden.

De organist van de Lutherse kerk, Rieuwert Blok zal door de dag heen het orgel laten klinken. In dit bulletin treft u van zijn hand een artikel over het resultaat van het ambacht "Orgelbouw" het Pieter Müller orgel in onze Lutherse kerk.

De stukken die hij op deze dag hoopt te spelen, variërend van de 16e tot en met de 19e eeuw, zullen met een toelichting over de ontstaansgeschiedenis en de opbouw daarvan op stencil voor de toehoorders aanwezig zijn. Daarnaast zal restauratieschilder Max Polman, die bij de laatste restauratie werkzaamheden de Lutherse kerk "gehout" heeft,

een demonstratie geven over het "houten" of "gladschilderen". Houten of gladschilderen betekent het imiteren van kostbare houtsoorten. In de 18e eeuw komt deze techniek nogal in de mode. Dit als vervolg op de 17e eeuw waarin men eiken imitaties op goedkoop grenenhout nabootste.

Het interieur van de Lutherse kerk, met blank eiken en mahonie imitatie, is een goed voorbeeld van deze 18e eeuwse mode. Met deze techniek kon men de mooiste uitheemse en kostbare houtsoorten nabootsen. Op een gladde grondlaag wordt een dunne transparante verflaag aangebracht, waarin men met een kam, veer, penseel, kwast en lap de mooiste vlammen en houtstructuren kan aanbrengen. Ook dit jaar is het dus weer de moeite waard om te komen luisteren en kijken naar "Kunst en Ambacht" in onze Lutherse kerk!

JAARVERSLAG 2014 *door: de secretaris*

Het jaar 2014 stond voor het Bestuur van de Stichting in het teken van continuïteit. Nieuwe initiatieven konden moeilijk worden ontwikkeld, er werd gestreefd naar het op peil houden van het bestaande. De gewaardeerde lezer zal dit misschien een defaitistische insteek vinden, maar het bestuur vraagt er begrip voor dat er in een tijd van slechte conjunctuur voorzichtig moet worden omgegaan met financieel en menselijk kapitaal.

De financiële positie van de Stichting is de laatste twee jaar onmiskenbaar verslechterd door de lage rentestanden van de banken. Het is niet zo dat wij in acute financiële nood verkeren, maar ieder onderhoudsdubbeltje moet wel twee keer worden omgedraaid. Het stemt echter tot voldoening dat bij de jaarlijkse, zeer diepgaande en kritische inspectie van de Monumentenwacht over het algemeen geen grote gebreken aan het licht treden. Integendeel, men is steeds tevreden over de toestand van het kerkgebouw. De aantrekkelijkheid van de Oude Dame wordt met zorg en liefde gekoesterd. Het Bestuur ziet da als een verplichting tegenover de Hoorns gemeenschap als geheel en de donateurs in het bijzonder.

Een andere verplichting waaraan wij ieder jaar proberen te voldoen is het promoten van ons kerkgebouw. Hoe meer mensen tot een bezoek aan de kerk worden verlekt hoe beter. Ook dit jaar werd de continuïteit in dit opzicht gewaarborgd door ons bestuurslid annex organist Rieuwert Blok. Gezeten achter het prachtige Müllerorgel heeft de heer Blok weer veel bezoekers aangelokt. Op 15 maart begeleidde hij de zangeres Karin Welling die het ontroerende Stabat mater van Pergolesi zong. Er was sprake van een

grote opkomst. Ook waren er in 2014 twee zomermarktconcerten in de Lutherse Kerk. Hier trad naast de heer Blok ook Henk Verhoef op, die bekend is als organist van de Nieuwe Kerk in Amsterdam. Het was een bijzonder programma dat nog extra aantrekkelijk werd gemaakt door een verhelderende hand-out van de hand van de heer Blok over Carl Philipp Emanuel Bach die driehonderd jaar geleden werd geboren. Het jaarlijks hoogtepunt voor de Stichting Behoud Lutherse Kerk is altijd de Open Monumentendag. In 2014 mochten wij in onze kerk 369 bezoekers verwelkomen.

De heer Blok verzorgde de hele dag de muzikale omlijsting en verstreekte bovendien informatie aan ieder die dat wilde. Vooral de kinderen bleken zeer geïnteresseerd. Misschien dat aan hen de fakkel van het cultuurbewoud te zijner tijd kan worden overgedragen. Het internationale karakter van de Open Monumentendag kwam onder meer tot uiting in het grote aantal buitenlandse bezoekers dat onze kerk bezocht. Er was zelfs een Russisch gezin bij dat uit Sint Petersburg kwam en daar lidmaat was van de Lutherse Kerk.

Tenslotte mag niet onvermeld blijven dat ook dit jaar enkele enthousiaste bestuursleden hebben deelgenomen aan de Rabo-sponsortocht van ongeveer 40 kilometer. De bestuursleden werden beloond met mooi weer en met een aardig geldbedrag dat volledig ten nutte is gekomen van onze kerk. Zo zijn weer de belangrijkste gebeurtenissen van 2014 de revue gepasseerd. Veel bezoekers hebben kennis kunnen nemen van de fraaie Lutherse Kerk aan de Ramen. We hopen dat we die continuïteit ook de komende jaren kunnen voortzetten.

ORGELCONCERTEN IN LUTHERSE KERK

Woensdag 15 juli 2015: Organist Bert Vervaart

Woensdag 29 juli 2015: Organist Rieuwert Blok.

Beide concerten van 13.00 tot 13.30 uur. Na afloop collecte ter bestrijding van de kosten.